

CÔNG TÁC ĐÀO TẠO, ĐÀO TẠO LẠI CÁN BỘ Ở TRUNG TÂM THÔNG TIN-THƯ VIỆN ĐHQGHN THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP

ThS. Đỗ Thị Mùi

Nguyễn Thị Tĩnh

Phòng Thông tin-Nghiệp vụ

Khi bàn về công tác cán bộ, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: "**Cán bộ là cái gốc của mọi công việc, thành công hay thất bại là do cán bộ tốt hay xấu**". Ở bất cứ ngành nghề nào cũng vậy, muốn có một đội ngũ cán bộ tốt, có chất lượng, cần phải đào tạo một cách căn bản có hệ thống, đồng thời không ngừng bồi dưỡng để nâng cao trình độ cho cán bộ. Đối với cán bộ công chức của Trung tâm Thông tin - Thư viện ĐHQGHN cũng không nằm ngoài yêu cầu đó. Trung tâm luôn coi trọng công tác đào tạo để nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, đáp ứng yêu cầu phục vụ bạn đọc ngày một tốt hơn, góp phần xây dựng ĐHQGHN thành trung tâm đào tạo đa ngành, đa lĩnh vực, chất lượng cao. Trong bài viết này, chúng tôi đề cập đến 3 vấn đề chính sau:

1. Xu hướng phát triển của Thư viện trong thời đại thông tin - Yêu cầu đối với cán bộ làm công tác thông tin-thư viện.
2. Công tác đào tạo, đào tạo lại cán bộ ở Trung tâm Thông tin-Thư viện ĐHQGHN.
3. Một số kiến nghị và giải pháp nhằm nâng cao chất lượng đào tạo cán bộ ở Trung tâm thông tin-Thư viện.

1. Xu hướng phát triển của Thư viện trong thời đại thông tin - Yêu cầu đối với cán bộ làm công tác thông tin-thư viện.

Trong những năm gần đây, sự phát triển như vũ bão của công nghệ thông tin đã kéo theo sự phát triển, khởi sắc cho các chuyên ngành, các lĩnh vực khoa học khác, trong đó có chuyên ngành thông tin-thư viện. Nét chủ đạo trong xu hướng chung của phát triển trên toàn thế giới là tin học hoá các thư viện, tiến tới kết nối mạng thư viện toàn cầu.

Xu thế toàn cầu hoá thông tin, tính tổng hợp đa ngành và liên ngành của nội dung thông tin, sự bùng nổ về nhu cầu thông tin rất đa dạng của người đọc, người dùng tin, xu thế hoà nhập giữa thông tin và thư viện đang tác động mạnh mẽ đến thư viện và những cán bộ làm công tác thư viện.

Hiện nay, các thư viện đã và đang thay đổi về chất, đó là cùng với thư viện truyền thống thì đã ra đời các thư viện điện tử, thư viện số, thư viện đa phương tiện... Thư viện trong tương lai sẽ là một trung tâm thông tin cung cấp toàn bộ tài nguyên thông tin của nhân loại về các vấn đề của đời sống kinh tế - khoa học - xã hội cho các yêu cầu của người dùng tin một cách nhanh chóng, chính xác, đầy đủ và kinh tế nhất. Theo đó, thư

viện sẽ phải đồng thời vừa đảm bảo cho người dùng tiếp cận tới các nguồn thông tin trên mạng (nội bộ, quốc gia, quốc tế), vừa phải cung cấp tài liệu truyền thống cho bạn đọc.

Trong xu thế phát triển của lĩnh vực thông tin-thư viện trên thế giới, các thư viện ở Việt Nam cũng đã có nhiều biến chuyển tích cực. Hiện nay, hầu hết các thư viện đã chuyển đổi tên gọi thành các cơ quan, trung tâm thông tin-thư viện. Nguồn vốn tài liệu của các thư viện và trung tâm thông tin - thư viện ở nước ta không chỉ có tài liệu truyền thống mà còn có một số lượng lớn nguồn tài liệu điện tử.

Trong các yếu tố cấu thành nên một cơ quan, trung tâm thông tin-thư viện, ngoài các yếu tố về cơ sở vật chất, nguồn vốn tài liệu, bạn đọc thì cán bộ thư viện đóng vai trò rất quan trọng. Người cán bộ thư viện có nhiệm vụ thu thập, xử lý, cập nhật thông tin, nghiên cứu nhu cầu của người dùng tin và tư vấn cho họ hình thành các nhu cầu thông tin, tìm kiếm và sử dụng thông tin. Do đó, yêu cầu đối với cán bộ thông tin-thư viện rất cao, đòi hỏi phải có tri thức khoa học, có chuyên môn cao, có khả năng nắm bắt nguồn thông tin... Đặc biệt trong thời đại công nghệ thông tin hiện nay, để theo kịp và đáp ứng đòi hỏi, yêu cầu trong công tác, ngoài các phẩm chất trên, người cán bộ thư viện cần phải bổ sung rất nhiều phẩm chất mới:

- Phải có kiến thức vững về tin học và ứng dụng công nghệ tin học vào công tác thông tin-thư viện; nắm vững kiến thức và sử dụng thành thạo các phương tiện kỹ thuật hiện đại của thư viện.

- Phải biết định hướng đúng các nguồn thông tin trên thế giới để tiếp cận nhanh chóng tới chúng, đồng thời phải có kỹ năng tổng hợp, phân tích, nghiên cứu thông tin nhằm hướng dẫn, tư vấn thông tin cho người đọc, người dùng tin.

- Phải thông thạo ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Anh, vì hiện nay các sản phẩm thông tin khai thác trên mạng phần lớn đều sử dụng bằng tiếng Anh.

- Phải biết quản lý các thư viện, cơ quan thông tin và giải quyết những vấn đề về kinh tế và công nghệ của hoạt động thư viện.

- Phải nắm vững luật pháp về bản quyền, bởi người cán bộ thông tin - thư viện phải sử dụng nhiều đến các nguồn tài liệu khác nhau trên thế giới.

2. Công tác đào tạo, đào tạo lại cán bộ ở Trung tâm Thông tin-Thư viện ĐHQGHN

2.1. Thực trạng đội ngũ cán bộ ở Trung tâm Thông tin-Thư viện ĐHQGHN

Trong xu thế chung của lĩnh vực thông tin-thư viện, trung tâm Thông tin-Thư viện, ĐHQGHN đã không ngừng phát triển và được đánh giá là một trong những trung tâm thông tin-thư viện của trường ĐH đi đầu trong việc đổi mới mô hình phát triển theo hướng ngày càng hiện đại. Hình thức phục vụ của Trung tâm hiện nay đang ở giai đoạn kết hợp giữa truyền thống và hiện đại, Trung tâm đã có mạng máy tính, các phòng đọc đa phương tiện, phòng tra cứu Internet... phần nào đáp ứng cho nhu cầu tìm kiếm thông tin của bạn đọc.

Hiện nay, tổng số cán bộ của Trung tâm là 98 cán bộ, trong đó 87 cán bộ chuyên về công tác quản lý, công tác chuyên môn về thông tin-thư viện, số còn lại làm công tác

bảo vệ, vệ sinh... Trong số 87 cán bộ, thì số cán bộ được đào tạo đúng chuyên ngành có 1 tiến sĩ, 6 thạc sĩ-22 đại học, 1 trung cấp, còn lại 59 cán bộ tốt nghiệp đại học, trung cấp các chuyên ngành khác. Đây thực sự là một khó khăn lớn về xử lý chuyên môn nghiệp vụ đối với Trung tâm trong quá trình hoạt động và hiện đại hoá thư viện, đặc biệt là trong điều kiện phải phục vụ một số lượng rất lớn bạn đọc tại 5 cơ sở phục vụ bạn đọc: Phòng phục vụ chung nhà 7 tầng, phòng phục vụ Thượng đình, phòng phục vụ Mẹ Trì, Phòng phục vụ bạn đọc Ngoại ngữ và Thư viện khoa Hoá.

Có thể khẳng định rằng, sự cố gắng phấn đấu vươn lên của đội ngũ cán bộ công chức trong Trung tâm đã có nhiều đóng góp đáng kể vào sự phát triển chung của Trung tâm. Song qua thực tế, đội ngũ cán bộ cũng còn bộc lộ nhiều khiếm khuyết: Số cán bộ tốt nghiệp không đúng chuyên ngành do không được đào tạo nên không có kiến thức về chuyên môn nghiệp vụ, sau thời gian công tác vẫn còn nhiều lúng túng và thiếu sót về chuyên môn. Một số cán bộ được đào tạo đúng chuyên ngành thì còn lúng túng và chưa thực sự nhạy bén tiếp cận, hoặc tiếp cận rất ít với công nghệ tin học, còn hạn chế về trình độ ngoại ngữ, ứng dụng kỹ thuật, công nghệ mới vào hoạt động thư viện. Vì vậy, để hoà nhập được với những đổi mới trong lĩnh vực thông tin - thư viện, hoà nhập vào "xã hội thông tin toàn cầu", và đáp ứng yêu cầu công tác trong thời kỳ mới, đòi hỏi Trung tâm phải có một đội ngũ cán bộ thông tin- thư viện có trình độ cao về nhiều lĩnh vực. Để làm được điều đó, việc đào tạo và đào tạo lại đội ngũ cán bộ, đặc biệt là việc bồi dưỡng kiến thức về nghiệp vụ thông tin - thư viện, quản lý, lý luận chính trị, ngoại ngữ, tin học là một trong những nhiệm vụ quan trọng trong mục tiêu, chiến lược phát triển của Trung tâm.

2.2. Công tác đào tạo, đào tạo lại cán bộ ở Trung tâm Thông tin-Thư viện ĐHQGHN

Trong những năm gần đây, Trung tâm đã luôn chú trọng đến công tác nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ đáp ứng kịp thời cho yêu cầu của công tác. Trung tâm đã tổ chức và phối hợp với các cơ quan, trung tâm thông tin-thư viện tổ chức các khoá học ngắn hạn bồi dưỡng và nâng cao chuyên môn nghiệp vụ, tin học, ngoại ngữ cho cán bộ công chức trong đơn vị:

- Trung tâm đã tổ chức 1 lớp nghiệp vụ "cơ sở thông tin-thư viện" gồm 180 tiết học trong hai tháng (7 và 8/2000) cho cán bộ. Kết thúc khoá học này, Trung tâm đã có thêm 35 cán bộ được ĐHQGHN cấp chứng chỉ chuyên ngành Thông tin-Thư viện.

- Tổ chức nhiều lớp xử lý kỹ thuật chuyên sâu về mô tả, biên mục, phân loại, định từ khoá.

- 2 lớp nâng cao nghiệp vụ thông tin-thư viện do các chuyên gia nước ngoài giảng dạy (về xuất bản điện tử, bảo quản tài liệu)

- 5 lớp nghiệp vụ thông tin-thư viện do Trung tâm kết hợp với Trung tâm Thông tin - Tư liệu - Khoa học Quốc gia tổ chức.

- 5 lớp tin học, Internet do Trung tâm kết hợp với Viện đào tạo công nghệ thông tin - ĐHQGHN tổ chức.

- 2 lớp tiếng Anh trình độ A và B.

Ngoài ra, Trung tâm còn tổ chức Hội nghị khoa học về thông tin-thư viện, thường xuyên cử cán bộ theo học các khoá đào tạo nâng cao nghiệp vụ chuyên môn, máy tính... ngắn hạn do các cơ quan, trung tâm thông tin - thư viện lớn tổ chức.

Bên cạnh việc tổ chức các khoá học bồi dưỡng, nâng cao kiến thức về nghiệp vụ cho cán bộ, Trung tâm còn tổ chức 2 khoá đào tạo ngắn hạn về nghiệp vụ cho cán bộ thư viện Đại học quốc gia Lào từ tháng 8 đến 10/2001, 1 lớp đào tạo nghiệp vụ cho cán bộ làm công tác thư viện ở một số trường đại học, thư viện khoa học tổng hợp...

Có thể nói, qua những khoá học đã thể hiện sự ham học hỏi, cầu tiến và mong muốn tiếp thu những cái mới trong chuyên môn của cán bộ trung tâm. Các khoá học này cũng đã đem lại một số kết quả nhất định, hầu hết cán bộ của Trung tâm đã được bồi dưỡng và nâng cao kiến thức về chuyên môn, ngoại ngữ, tin học, đem những kiến thức đã học được áp dụng vào thực tiễn, phục vụ cho công tác, đặc biệt là việc áp dụng những thành tựu của khoa học công nghệ trong việc thu thập, xử lý nguồn thông tin, phục vụ thông tin cho người dùng tin...

Bên cạnh việc theo học các lớp đào tạo ngắn hạn do Trung tâm tổ chức hoặc phối hợp tổ chức, để phục vụ đắc lực cho công tác, cán bộ Trung tâm đã không ngừng nâng cao chuyên môn của mình bằng cách theo học các hệ đào tạo chuyên ngành ở các Trường ĐH. Ví dụ, khi mới thành lập, cán bộ của Trung tâm chỉ có 3 thạc sĩ thì đến nay đã lên đến 6 thạc sĩ, một số cán bộ đã tốt nghiệp đại học chuyên ngành và một số khác đang theo học tại chức chuyên ngành.

Tuy nhiên, các khoá học do Trung tâm tổ chức còn nhiều hạn chế như:

- Các khoá học quá ngắn nên hạn chế việc tiếp thu, lĩnh hội kiến thức chuyên ngành của cán bộ.

- Các khoá học về tin học, Internet nhiều khi chưa đi sâu vào cách sử dụng và ứng dụng của tin học trong hoạt động thông tin - thư viện; chưa chú ý đến phương pháp khai thác và xử lý các nguồn thông tin trên mạng Internet - mảng rất quan trọng trong hoạt động thông tin-thư viện.

- Các khoá học còn được tổ chức một cách đại trà cho tất cả các cán bộ. Ví dụ như một số lớp học nghiệp vụ được tổ chức cho cả cán bộ đã tốt nghiệp chuyên ngành và cán bộ tốt nghiệp các chuyên ngành khác. Do đó nhiều khi còn gây ra sự khập khiễng, mất cân đối trong đào tạo.

- Chưa tổ chức được các khoá học chuyên sâu về từng lĩnh vực hoạt động thông tin-thư viện cho từng nhóm đối tượng cán bộ. Đặc biệt là đối với mảng thông tin và phục vụ thông tin.

- Các khoá học thường được tổ chức trong giờ hành chính nên cũng gây nhiều khó khăn cho việc học tập, bồi dưỡng kiến thức của cán bộ, do đó chất lượng đào tạo chưa cao.

3. Một số kiến nghị và giải pháp nhằm nâng cao chất lượng đào tạo cán bộ ở Trung tâm Thông tin-Thư viện

Một trong những yêu cầu để dẫn tới thành công nhiệm vụ hiện đại hoá Trung tâm là nguồn nhân lực. Đội ngũ cán bộ phục vụ phải có tri thức, chuyên môn nghiệp vụ cao,

có kỹ năng nắm bắt, xử lý nguồn thông tin, sử dụng thành thạo tin học, Internet... Đứng trước những thay đổi lớn và nhanh chóng của thư viện trong điều kiện hiện nay, khi việc tiếp cận và xử lý thông tin được đưa lên hàng đầu trong công tác thông tin thư - viện, thì công tác đào tạo mới và đào tạo lại cán bộ của trung tâm cũng cần phải được hoàn thiện cho phù hợp. Bên cạnh các khoá học chuyên ngành truyền thống, cần phải tăng cường tổ chức các khoá học về ngoại ngữ, tin học và những ứng dụng về tin học trong hoạt động thư viện, đặc biệt là vấn đề khai thác, xử lý thông tin trên mạng Internet.

Cần phải đào tạo mới và đào tạo lại cán bộ một cách có hệ thống, đem lại hiệu quả cao. Ví dụ như, đối với cán bộ làm công tác thông tin - thư viện thì đều bắt buộc phải có kiến thức chung về chuyên ngành, nhưng riêng với từng nhóm đối tượng cán bộ thì cần có chế độ đào tạo thích hợp với công việc: đối với cán bộ làm công tác quản lý thì cần phải có kiến thức về quản lý thư viện; cán bộ làm công tác bổ sung thì cần có kiến thức chuyên sâu về thu thập thông tin, bổ sung tài liệu; cán bộ làm công tác phân loại thì được nâng cao về nghiệp vụ xử lý, biên mục, phân loại, cán bộ làm công tác thông tin thì chuyên sâu về thu thập, khai thác và xử lý nguồn thông tin...; cán bộ phòng máy và mạng phải được nâng cao về công nghệ thông tin; cán bộ phục vụ thông tin cần kiến thức để thực sự trở thành người hướng dẫn, lãnh đạo việc sử dụngt hông tin của bạn đọc...

Cần phải đưa kế hoạch đào tạo và đào tạo lại cán bộ vào kế hoạch chung của Trung tâm.

Cần tăng cường đào tạo cho cán bộ ở cả trong và ngoài nước nhằm tiếp thu các tri thức khoa học mới về ngành nghề của mình, phục vụ đắc lực cho công tác.

Hợp tác với các cơ sở đào tạo, các viện nghiên cứu, các cơ quan thông tin - thư viện lớn để mời các chuyên gia giỏi về nghiệp vụ thông tin-thư viện, hiểu sâu về công nghệ thông tin về giảng dạy các chuyên đề nghiệp vụ cho cán bộ trung tâm.

Thúc đẩy các hoạt động nghiên cứu khoa học chuyên ngành, các sáng kiến kinh nghiệm về chuyên môn trong cán bộ, như tổ chức các hội nghị, hội thảo khoa học...

Bên cạnh đó, Trung tâm cần có chế độ khuyến khích, động viên cán bộ theo học các khoá đào tạo chuyên ngành dài hạn, ngắn hạn tại các Trường có đào tạo về thông tin-thư viện nhằm nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ, xây dựng đội ngũ cán bộ có đủ phẩm chất đạo đức và trình độ năng lực ngang tầm thời đại, góp phần vào thắng lợi hiện đại hoá Trung tâm.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Lê văn Viết. Xu hướng phát triển của thư viện trong 20 năm tới và phương hướng đào tạo cán bộ thư viện ở Việt Nam. Tạp chí Thông tin-Tư liệu 1/1999.
2. Đặng Văn Ước. Suy nghĩ về công tác đào tạo và sử dụng đội ngũ cán bộ, công chức ngành thư viện. Tập san Thư viện, 2000, số 1.
3. Sổ tay cán bộ thư viện tư liệu các nước đang phát triển/Trung tâm Thông tin tư liệu KHCN Quốc gia (tài liệu dịch).